

Popularnonaukowe streszczenie projektu (w języku polskim)

Tytuł projektu: Przeciwdziałanie radykalizacji społeczności muzułmańskich w politykach antyterrorystycznych Wielkiej Brytanii i Stanów Zjednoczonych

W ostatnich latach radykalizacja stała się wiodącym paradygmatem analitycznym służącym interpretacji i wyjaśnianiu zjawiska przemocy politycznej, a w szczególności terroryzmu motywowanego ideologią radykalnego islamu. Aktywizacja rodzimych terrorystów (w tym przede wszystkim tak zwanych samotnych wilków) w Europie i w Stanach Zjednoczonych doprowadziła do zakwestionowania dominującego po 11 września 2001 roku poglądu o „zewnątrznym” charakterze zagrożenia terroryzmem. Badacze, decydenci i opinia publiczna – wszyscy musieli pogodzić się z faktem, że sprawcami okrutnych ataków coraz częściej byli młodzi mężczyźni urodzeni i wychowani w krajach, które obierali za cel swoich działań. W ten sposób zagadka, jak i dlaczego dochodzi do ataków terrorystycznych była coraz częściej przeformułowywana w pytanie: w jaki sposób młodzi mężczyźni ulegają radykalizacji?

Ewoluuje zagrożenie ze strony rodzimego terroryzmu inspirowanego wypaczoną interpretacją islamu doprowadziło państwa zachodnie do konieczności zrewidowania koncepcji bezpieczeństwa, a zwłaszcza polityk antyterrorystycznych. Jednym z istotnych celów nakreślanych w tych dokumentach stało się przeciwdziałanie radykalizacji prowadzącej do brutalnego ekstremizmu i terroryzmu, przez co można rozumieć ogół „miękkich” działań i instrumentów wykraczających poza agendę bezpieczeństwa w rozumieniu zwalczania terroryzmu metodami operacyjnymi w ramach właściwości odpowiednich służb i instytucji. Wielka Brytania i Stany Zjednoczone stanowią ciekawe przypadki dla studium porównawczego podejść do przeciwdziałania radykalizacji z co najmniej trzech względów: (1) bliskiej współpracy obu państw na rzecz zwalczania międzynarodowego terroryzmu i wspólnej odpowiedzialności za koszty niektórych decyzji, (2) odmiennych uwarunkowań, założeń i skuteczności polityk integracyjnych względem społeczności muzułmańskich, (3) a także ze względu na czas i sposób kształtowania się podejść obu państw do przeciwdziałania radykalizacji, które różni przede wszystkim ogólna filozofia determinująca charakter podejmowanych interwencji, manifestująca się poprzez sposób definiowania i rozumienia zjawiska radykalizacji (co z kolei źródło ma w szerszej filozofii bezpieczeństwa i historii kształtowania się praw obywatelskich obu państw).

Temat projektu zainspirowany został spostrzeżeniem, że przeciwdziałanie radykalizacji posiada znamiona „problemu złośliwego” w ramach polityk zwalczania terroryzmu, co niesie ze sobą katalog negatywnych konsekwencji i dylematów, zarówno na etapie tworzenia, jak i wcielania w życie programów przeciwdziałania radykalizacji. Koncepcja „problemów złośliwych” zakłada, że w strukturze problemów publicznych istnieje kategoria problemów szczególnie trudnych do rozwiązania ze względu na ich złożoność i powiązanie z innymi trudnymi lub niemożliwymi do rozwiązania czy zredukowania problemami, jak np. powiązania radykalizacji z marginalizacją społeczną czy z konfliktami występującymi w innych częściach świata.

Celem projektu jest zatem **porównanie rozwiązań i działań podejmowanych w Wielkiej Brytanii i w Stanach Zjednoczonych, zmierzających do przeciwdziałania radykalizacji wśród społeczności muzułmańskich tych państw, oraz ocena ich skuteczności i adekwatności z perspektywy zarządzania „problemem złośliwym”**. Weryfikacji poddane zostaną następujące hipotezy badawcze: (1) zarówno w podejściu brytyjskim jak i amerykańskim, próby przeciwdziałania radykalizacji generują kolejne trudne do rozwiązania/zredukowania problemy, zwłaszcza natury społeczno-religijnej, (2) przeciwdziałanie radykalizacji jest trudnym wyzwaniem nie tylko ze względu na nieodłączną złożoność tego zagadnienia, ale także dlatego, że mechanizmy zarządzania w sektorze publicznym często komplikują i utrudniają wysiłki zmierzające do rozwiązania problemów złośliwych, (3) islamofobia i przemoc motywowana nienawiścią do muzułmanów mogą stanowić czynniki popychające w kierunku radykalizacji, jednak działania podejmowane w Wielkiej Brytanii i w Stanach Zjednoczonych zmierzające do przeciwdziałania radykalizacji nie uwzględniają ryzyka płynącego z tych zjawisk, wprost przeciwnie – mogą nawet je stymulować.

W polskiej literaturze nie występuje zaproponowane przez autorkę komparatystyczne ujęcie uwarunkowań i form przeciwdziałania radykalizacji postaw i zachowań na przykładzie społeczności muzułmańskich Wielkiej Brytanii i Stanów Zjednoczonych. Również w angielskojęzycznej literaturze przedmiotu nie występują monograficzne opracowania w zaproponowanym ujęciu, w sposób kompleksowy i rozbudowany porównujące podejścia do przeciwdziałania radykalizacji. Co więcej, w Polsce badania nad radykalizacją pozostają na marginesie studiów nad terroryzmem. Temat projektu jest zatem aktualny i istotny. Wnieś nowe treści do badań nad współczesnymi dylematami i wyzwaniami polityk bezpieczeństwa. Efekty realizacji projektu, oprócz walorów naukowych i poznawczych, ponadto będą miały charakter aplikacyjny.